

AKSENT

ET MAGASIN FRA IOGT I NORGE - NR 2 - 2020 //

HOLDER ARBEIDET OPPE

Sammen-sentrene finner nye veier

SOLLIA 50 ÅR

Rusfrihet som mål

FRYKTER AT CANNABIS-FORBRUKET VIL ØKE

IOGT om rusreformen

9 771890 255009

LEDEREN //

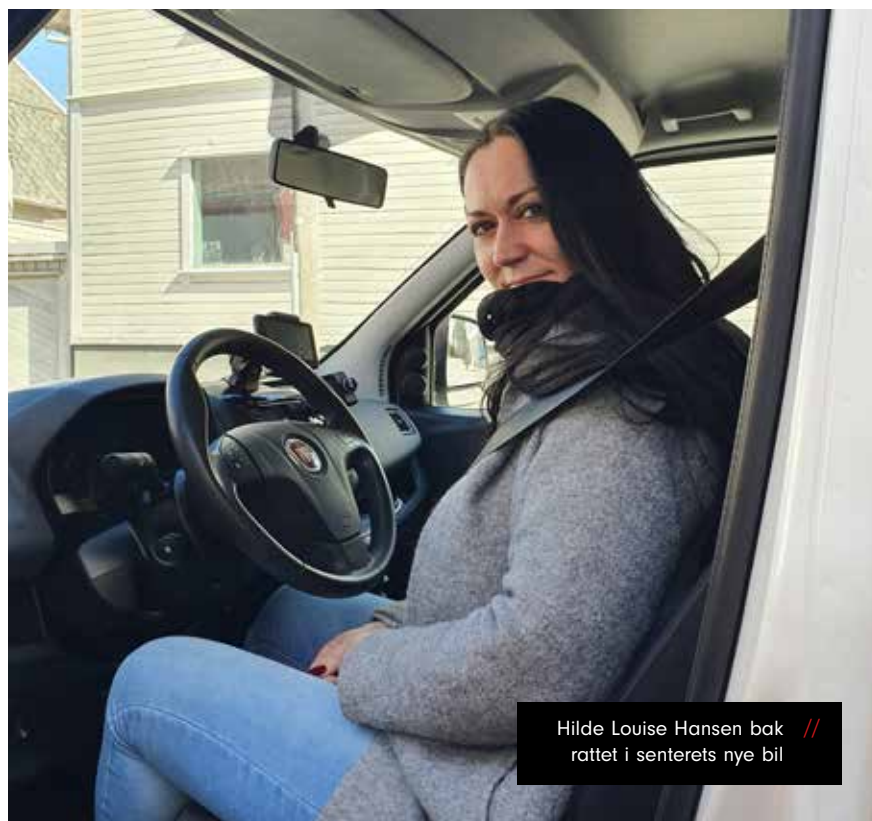
HJELP OSS Å STOPPE EN RUSREFORM SOM DRIVER SJANSESPILL MED UNGDOMMEN VÅR!

Sammen med 18 andre organisasjoner har IOGT dratt i gang en politisk kampanje med mål om å stoppe et forslag til rusreform som vi frykter at vil bidra til økt narkotikabruk. Selv om bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være forbudt er det i praksis ikke foreslått noen konsekvenser for dem som ikke vil ta i mot hjelp frivillig. Ungdommer kan besitte store doser narkotika uten at det får andre konsekvenser enn at stoffet blir tatt fra dem hvis det blir oppdaget og at de blir henvist til en rådgivningstjeneste. Hvis de ikke møter, får det ingen følger. Vi er redd det vi oppfattes som fritt frem for narkotikabruk.

Hovedproblemer med forslaget til rusreform er at vi mister gode virkemidler som holder unge mennesker unna narkotika. I dag får ungdom som tas for bruk og besittelse av små mengder narkotika god oppfølging som gjør at mange slutter med narkotika. I det nye forslaget blir det i stor grad opp til ungdommene selv om de ønsker å motta noe hjelp.

Ungdommen kan ikke overlates til seg selv. Det er et ansvar hele storsamfunnet må ta. Derfor trenger vi alle gode krefter til å mobilisere til å få folk til å støtte denne kampanjen. Der kan du gjøre en stor forskjell!!

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær IOGT

Hilde Louise Hansen bak rattet i senterets nye bil //

GAVMILD GAVE TIL SAMMEN-SENTERET

Foruten alle korona-relaterte utfordringer fikk Sammen Haugesund en ekstra utfordring da varebilen deres ikke kom seg gjennom EU-kontrollen. Hilde og Jørn Hansen kjører hver morgen innom fem butikker for å be om mat de kan dele ut til brukerne av Samsenteret i Haugesund. Å reparere bilen ville koste for mye, og leder for T3, Hilde Hansen la ut på Facebook-siden sin spørsmål om noen visste om en billig varebil de kunne kjøpe.

Håpet var kanskje ikke så stort, men

Haugesund Kraft bidro til at julaften kom tidlig i år og ga senteret en ny bil

- Samsenteret T3 gjør en fantastisk jobb for de rusavhengige med driften av dag- og aktivitetssenteret. Vi er glade for å kunne bidra til dette arbeidet, uttaler direktør for kommunikasjon og kundetjenester i Haugaland Kraft, Gunn Margareth Lassesen, til Haugesunds avis.

Rett etter påske var bilen på plass på senteret.

ENESTÅENDE PÅSKEKALENDER

4 uker - 752 fullførte dagsoppdrag - 256 delinger. Det var fasit da Enestående familier avsluttet sin påskekalender påskemorgen. Hver dag i fire uker hadde familier fått små oppdrag om å gjøre ting sammen. Alt fra å mekke sykkelhjul, sove et rart sted, bake brød uten gjær eller lage familieslagord har familiene gjort før påske. Familiene har vært gjennom den store kortstokkdagen, den store spadagen, den store lesedagen og den

store småfugldagen. Hver gang de fullførte et oppdrag satte de et lite hjerte på posten i Facebook-gruppen. På påskemorgen ble 4 ukesevinnere gratulert med et gavekort på 1000,- hver.

Etter påske har flere grupper eksperimentert med alternative møteformer som bingospilling på Zoom, Quiz på Skype og bilbusløp i Stavangers gater. Nå starter de forsiktig opp igjen med å møtes fysisk, med Antibac på baklomma.

PÅSKEEGG TIL SYKEHJEMMET

IOGT har to frivilligsentraler på Karmøy, som samarbeider tett sammen. I påsken sørget de for at sykehjem og barnevernsinstitusjoner på øya fikk en ekstra oppmuntring i form av påskeegg.

-Vi ringte rundt for å sjekke behov, og så var det armer og bein for å handle inn fyll til påskeeggene. Det ble mottatt med stor glede, forteller daglig leder på Sør-Karmøy Frivilligsentral, Linda Thorsvik, til

Karmøynt. Også enslige eldre på øya fikk blomster og egg etter at turen på hjemmene var gjort.

- Det har absolutt gitt mersmak, sier leder ved Nord-Karmøy Frivilligsentral, Silje Sjøen til Karmøynt. Selv om hun synes det er litt trist å bare møte dem i døra. - Det er godt å kunne gi noe i disse tider som kanskje kan glede litt, avslutter hun.

INVITERER UNGDOMMENE UT PÅ TUR

Møteplassen i Kopervik måtte også snu seg rundt og finne nye møter å være i kontakt med ungdommen som kommer til tiltaket. De endte med å invitere ungdommene med på tur for å luften ut litt.

- Vi forsøker også å ha kontakt med ungdommene på telefon og sms og har forsøkt oss på gruppemøter på Teams, sier leder for møteplassen Anne-Therese Buer til Haugesunds avis.

Møteplassen har blitt kontaktet av flere foreldre som synes det er vanskelig å aktivisere ungdommene sine. Det blir mye stillesitting og tid foran datamaskinen. Til Haugesunds avis forteller hun at noen er bekymret og redde for å bli syke om dagen. Mens andre ikke er så opptatt av det som skjer.

Godt å se noen fysisk

- Vi kjører ut dit ungdommene bor og går tur i nærområdet hvor vi har samtaler og er i aktivitet med en og en, forteller Buer. For det psykiske er det godt å få litt frisk luft og snakke litt. Mye av hjelpeapparatet er stengt, så bare det å se noen fysisk er for mange veldig godt.

- Vi prøver å ha fokus på positive opplevelser og se fremover og snakke litt om andre ting enn Korona, forteller Buer.

AKSENT
Medlemsblad for IOGT i Norge
Torggt. 1, 0181 Oslo // Telefon: 23 21 45 80 // E-post: iogt@iogt.no

UTGITT AV: Akademisk forlag, Haugesund // ANSVARLIG REDAKTØR: Hanne Cecilie Widnes //
ANNONSESALG: Kåre Nesheim, tlf 952 74 241 // REDAKSJON: IOGTs sentralkontor //
GRAFISK PRODUKSJON: Poppcorn design - poppcorn.no // TRYKK: Haugesund Bok & Offset - hbo.no //
OPPLAG: ca 3000 stk //

ISSN 1890-2553

HOLDER ARBEIDET OPPE

Bakhagen har blitt en viktig møteplass i Sammen-senteret på Laksevåg //

Selv om dørene ble stengt jobbet ansatte og frivillige på spreng for å holde oppe et tilbud til rusmisbrukere som vanligvis kommer på Sammen-sentrene.

AV JAN TORE EVENSEN

Som for så mange andre denne våren, har de siste månedene blitt snudd opp ned for ansatte og frivillige på våre Sammen-sentra. På tross av virus, karantener og restriksjoner har en klart å holde oppe et tilbud.

Prioriterer å få ut mat

Nyansatt fagsjef for det sosiale arbeidet, Grethe Reinhardtsen, gikk rett i karantene etter å ha vært på konferanse i Dublin, men har holdt kontakten fra hjemmekontoret sitt. - Jeg er imponert over jobben som gjøres der ute, sier hun. - Folk har snudd seg rundt, og i en vanskelig situasjon prioriterer de nå å få mat ut til brukerne. De står på for folk som trenger noen rundt seg. Tilbakemeldingene vi får fra de som oppsøker oss er også svært positive.

Mange er redde

Hun tror at det er mange som er redde nå, men kanskje ikke klarer å gi uttrykk for det. - For mange av de som kommer til sentrene våre er det først og fremst rusen som står i sentrum. De følger kanskje ikke så mye med på nyhetene, og når alt endres rundt dem risikerer de å miste noen av rutinene i hverdagen som er så viktige, som for eksempel å få i seg nok mat. Det at IOGT klarer å holde noe av sin virksomhet åpent gir de en fast plass de kan komme til og

mennesker de kan snakke med. Det hjelper kanskje også litt for å døyve noe av den redselen som folk går med.

Serverer gjennom vinduet

Ute på sentrene har man løst utfordringene på ulike måter. I Sandefjord var Eline Trøen rask til å finne en løsning hvor mat ble servert gjennom et vindu, og man har etablerte et godt samarbeid med kommunen som sørger for matleveranser. Slik kunne brukerne på sentret få en varm middag.

I Kristiansand ble det etablert liten kiosk. Daglig leder Hervor Julsrud har vært ute og invitert brukere opp hvor får de får suppe, kaffe, kake og en matpose.

Prosjektleder Olaf Lande var i de første ukene på Gran Canaria, men holdt kontakten med de hjemme, ikke minst senteret i Grimstad. Her ble det etablert kontakt med miljøtjenesten i kommunen og man holder kontakten med brukermiljøet i byen på ulike måter.

Smittevern viktig

- Sikkerhet og smittevern er viktig både for brukere og de som jobber ved senteret i disse dager, sier daglig leder Sissel Østrem i Bergen. Kun noen få av de frivillige over 65 får delta, det er derfor et begrenset antall mennesker som har vært med å holde hjulene i gang.

- Det har vært prioritert at brukerne skal finne en åpen dør ved senteret, forteller hun. - De som trenger det har fått matposer med seg hjem. Lokalet har ikke vært åpent for bruk, men servering gjennom døren, og måltider i bakhagen har vært mulig. Til og med de dagene det har regnet og vært surt og kaldt, har senteret holdt hagen åpen. Et tiltak har vært å gå til innkjøp av partytelt for å skjerme gjester og frivillige fra

vær og vind. Vi følger de retningslinjene vi har fått fra kommunen. Avstand og god håndhygiene har vært nøye fulgt.

Et tett og godt samarbeid med Bergen kommune som følger opp alle tiltak knyttet til rusfeltet har også vært positivt. - Fortsatt kan vi også hjelpe til med viktige ting som blant annet kontakt med NAV, psykisk helse, Gatejuristene og andre. Vi har også kontakt med folk på SMS og telefon, forteller Østrem, i tilfelle noen trenger samtaler eller annen hjelp.

Næringsliv og andre organisasjoner har også bidratt med hjelp til senteret i perioden. Våre brukere har også vært lojale til retningslinjene med hensyn til smittevern, som har gjort arbeidet lettere.

Forebygger overdoser

Matservering er vanligvis bare en del av tilbudet til sentrene, men i disse tider blir det enda viktigere. I Haugesund er det T3 som er det sentrale møtestedet for personer i rusmiljøet.

- Vi må holde oss friske nå, sier daglig leder Hilde Louise Hansen, som leverer ut mat sammen med Jørn Hansen, som vanligvis jobber for IOGT med ANTA-kurs og fengselsarbeid. - Godt kosthold er viktig også for å forebygge overdoser, mener hun.

- Vi pakker matposer og gir ut take-away. Folk er rausere i denne tiden. Flere av restaurantene som har måttet stenge dørene har kommet med maten til senteret. Noen dager har de hatt opp til 70 besøkende utenfor senteret. Vanligvis har de nærmere 20 frivillige tilgjengelig, men med noen i karantene og andre som er blitt bedt om å holde seg borte fordi de er i risikogruppa, har det vært færre å ta av. Den første uken

Marianne Meinich Jensen //
i gang med arbeidet i
Haugesund

var det først og fremst Hilde og Jørn som sto for arbeidet, men nå er det 6 personer på jobb hver dag.

Visker bort skillelinjene

Grethe Reinhardtsen mener at skillelinjene mellom brukere på senteret, frivillige og ansatte har forsvunnet litt i denne tiden. - Det er noe vi må ta med oss når dette er over, tenker hun. - Selv om vi sier at vi ikke skal gjøre det blir det lett at vi i hverdagen tenker vi og dem. Men nå er dette noe vi står sammen om uansett hvilke roller vi har ellers.

- VIKTIG Å FORTSATT MØTE MENNESKER

Selv om vi ikke kan ha aktiviteter som før kan vi fortsatt holde kontakt med folk som trenger oss. Miljøarbeider **Mona Svartås** i IOGT er en av mange som stiller opp.

Mona Svartås i arbeid på Kafe klar i Lillestrøm før koronaen slo til.

Det har vært stille dager på IOGT sitt kontor i Torggata de siste ukene. De fleste har hjemmekontor, men noen er fortsatt på plass. Mona Svartås, som jobber som miljøarbeider i IOGT og er med og organiserer ANTA-kursene, tilbyr en-til-en-samtaler med mennesker som er urolige nå i disse dager. I begynnelsen av mai ble det også åpnet for NADA-akupunktur igjen.

Mange tar kontakt

- Mange tar kontakt med oss fordi de er utrygge, forteller hun. - De er redde for å sprekke og begynne med rusmidler igjen, og noen har allerede sprekt. Det er noe vi må regne med, selv i normale tider. Da er det godt å ha noen å snakke med, og som er der for dem. Forhåpentligvis kan vi bety en forskjell for noen av dem.

De fleste som tar kontakt har tatt ANTA-kurset tidligere, og det er til stor hjelp nå.

- Mye av samtalene jeg har hatt har handlet om å få frem hva det er som er vanskelig, synliggjøre hva det er som gjør at folk vil flykte inn i noe annet. Noen får livsangst, og vil ikke leve lenger. Men da er det å få frem at det er håp, at denne situasjonen vil gå over er viktig, sier Mona.

Ikke alt negativt

Ikke alle samtaler er negative heller. - Flere av dem som vi har kontakt med har sittet inne i fengsel. De trekker paralleller med dagens situasjon og hvordan de taklet den situasjonen. Det kan godt hende at flere hadde hatt nytte av å være en del av de samtalene, mener hun. - Men selvsagt er det mye ensomhet der ute, og da er det lett å gå inn i angst og bli nervøse.

Særlig viktig har det vært å holde på rutinene sine. - Vi har snakket mye om det, sier Mona. - Etterhvert som ukene har gått har folk blitt mer og mer metta, de ønsker å få hverdagen sin tilbake. Derfor er hun glad for at det nå ser ut til å lysne litt og flere steder åpner opp igjen.

De fleste samtaler skjer på telefon, men det har også vært åpent hus i Torggata. Andre ganger har hun gått en tur med de som trenger å snakke. Hun er opptatt av smittevern, og praktiserer regelen om 1 meters avstand så godt det lar seg gjøre. - Jeg er bekymret for alle tiltakene som nå er blitt lagt ned, sier hun. - Smitte av ulike ting har alltid vært en utfordring i rusmiljøer. Dette er en veldig spesiell situasjon, men vi må fortsatt klare å gi folk den oppmerksomheten og menneskelige kontakten de trenger.

Promenaden AS

Promenaden AS ble etablert i 1909 og drev restaurant i Kirkegaten 20 i Stavanger.

Restaurantdriften opphørte i åttiårene, men selskapet fortsatte virksomheten som eiendomsselskap.

Promenaden AS eier tre forretningsbygg i Stavanger sentrum. Disse leies ut til butikker og kontorer.

En betydelig andel av overskuddet deles årlig ut til organisasjoner og institusjoner som arbeider mot rus, særlig blant ungdom.

Selskapet har gitt ut flere bøker om avholdsbevegelsens virksomhet i Stavanger.

Selskapets medarbeidere i restaurantlokalet tidlig på nittenhundretallet

FRA STRAFF TIL INGENTING

Det vil bli alt for mange negative konsekvenser i kjølvannet av den nye rusreformen sånn den blir utlagt i NOU-en "rusreform - fra straff til hjelp", mener **Øyvind Hansen**.

TEKST: SIDSEL SKOTLAND
FOTO: PRIVAT

Øyvind Hansen, stifter av //
Sollia-kollektivet i Søndre Land

– Jeg er enig i at det har liten hensikt å straffe de mest nedkjørte rusavhengige med bøter. De må først og fremst bli hjulpet til et verdig liv. Men jeg kan ikke se at dette forslaget til rusreform gir dem det. Rapporten heter "Fra straff til hjelp", den burde heller hett "Fra straff til ingenting", sier Øyvind Hansen. Han var en av de aller første til å sende inn høringssvar til NOU-en "Rusreform - fra straff til hjelp" som ble publisert 19. desember 2019. Han synes den går alt for langt.

Burde ikke akseptert mandatet

Hansen, som er en av de fire som starta opp Solliakollektivet i 1970, og som siden har levd hele livet sitt der, mener at medlemmene i reformutvalget ikke burde ha akseptert mandatet de fikk da de skulle utrede avkriminalisering

– De burde dundra på stortromma og sagt at mandatet ikke hold mål – at dersom de skulle ta på seg denne jobben måtte NOU-en også inneholde ei utredning som konkretiserte hjelpen.

– Intensjonen med reformen er at samfunnet skal slutte å plage de mest nedkjørte rusavhengige, "Platafolket",

med bøter. Men alle de negative konsekvensene i kjølvannet av dette, dersom forslaget blir vedtatt, kan bli så alt for store, ikke minst for de unge sårbare.

Skeptisk til grenseverdiene

Han synes ruskontrakter er bra, og han synes rassaier på skolene er bra. Og lurer på hva skolene skal gjøre nå når de ikke kan tilkalle politiet.

– *De vil jo kunne tilkalle politiet om det er mistanke om salg ...*

– Ja, men politiet vil ikke komme til å prioritere saker som dette etter reformen. Nedprioritering skjer allerede i dag på grunn av koronaepidemien. Riksadvokaten har gitt beskjed om at rusbrukere og småkriminelle ikke skal straffeforfølges, sier han og henviser til en artikkel i Klassekampen. Han lurer også på hvordan politiet skal kunne klare å nøste opp bakmennene når de ikke lenger kan avhøre folk etter avdekking av besittelse, og han er dypt skeptisk til grenseverdiene som utvalget foreslår.

– For mange holder 15 gram cannabis for ei uke eller mer. Det er klart dette vil kunne brukes til salg.

Trussel om straff virker

Holdningene og atferden vår blir i stor grad styrt av de lovene og reglene vi har, mener Hansen.

– Vi kjører ikke på rødt lys i trafikken. Én grunn er sjølsagt at vi ikke vil bli skada eller vil skade andre, men likeså mye for ikke å miste lappen. Det er klart at lover, straff og trusler om straff funker! Hvorfor tror man at akkurat et forbud mot narkotika ikke skal virke normdannende og preventivt?

Erfaringene fra Sollia, viser at straff og trusler om straff faktisk virker også på dette feltet, sier han og forteller om elever som har sagt at straff fikk dem til å tenke seg om, og at mange av dem som har sona på § 12 på Sollia har endra livet sitt.

Målet er rusfrihet

For Øyvind Hansen er det rusfrihet som må være målet for all rusbehandling.

– Hvordan skal vi motivere oss sjøl og elevene våre hvis vi mister det målet? Da svikter vi de rusavhengige!

I utgangspunktet mener han at alle kan bli rusfrie, men for noen er livssituasjonen så vanskelig at det ikke går – for alt er situasjonsbetinga. Men de aller, aller fleste kan bli rusfrie – det har han klokkestro på, og det har han erfart.

Han synes den behandlingsspesismen som stadig blir sterkere, er trist og foruroligende.

Hansen tror også at rusreformutvalgets forslag til avkriminalisering er et skritt på veien til legalisering – på tross av at Bent Høie mener tvert imot: at avkriminaliseringa vil ta i fra legaliseringstilhengerne mange av argumentene.

Hansen tror ikke på den effekten, og mener at dette først og fremst er ønsketenkning fra Høie. I motsetning til Høie er han overbevist om at vi trenger den preventive effekten straff og trusler om straff har for å ikke komme helt ut på skråplanet mot fult frislipp.

Feil vei

– Når bruk og besittelse av narkotika ikke lenger får noen konsekvenser vil narkotikabruk bli normalisert. Ja, straff er stigmatiserende, men vi trenger det stigmaet og frykten for det. Og det er mange sårbare unge som trenger en terskel. Den blir borte nå. Minste motstands vei fører ikke til rusfrihet, og "skritt for skritt" gjør noe med oss.

Sånn han ser det er god omsorg også grensesetting og konsekvenser, ikke bare betingelsesløs hjelp.

– Liberale strømninger trekker i feil retning og setter individets frihet foran hensynet til flokken eller fellesskapet.

Han synes det er mye i rusfeltet som går feil vei: Det at vi skritt for skritt normaliserer rusmiddelbruk. At helseforetaka ikke vil satse mer på langtids døgntilbud. At ettervernet aldri kommer ordentlig på plass.

Etterlyser en ettervernsreform

– Vi trenger ikke denne avkriminaliseringsreformen! Den reformen rusfeltet først og fremst hadde trengt nå er å sikre alle som er i rusbehandling et likeverdige og godt ettervern og stabil og god oppfølging uten tidsbegrensning. Og det må følge øremerka penger med!

Med godt ettervern mener han jobb eller skoleplass, et verdig sted å bo og en fast "støttekontakt" - en sosialfaglig utdanna person eller en likeperson som støtter, følger opp og holder kontakt så lenge det er behov.

Hansen er også kritisk til det omfattende dokumentasjonskravet som blir stilt fra helseforetaka og det han mener er ei sjukeliggjøring av elvene ved kollektivet.

– Arbeidet og fellesskapet i arbeidsgruppene på kollektivet er en del av det faste opplegget, likevel må det dokumenteres hver dag for hver enkelt elev hva de har gjort.

Rusreformen

- Granavoldenerklæringa forplikter regjeringa til en rusreform som overfører ansvaret for samfunnets reaksjoner på bruk og besittelse av narkotika til eget bruk fra justisdepartementet til helsedepartementet.

- Rusreformutvalget, som la fram sin NOU 19. desember 2019, foreslår straffrihet for bruk og besittelse av alle typer illegale rusmidler i små mengder til eget bruk og vil fjerne alle straffelignende sanksjoner.

- Flere av partiene på Stortinget har uttrykt at det bør kunne reageres med sanksjoner mot ungdom som kan være i starten av en ruskarriere, og som ikke vil ta imot rådgivings- og/eller hjelpetilbudet som blir tilbudt.

- Høringsfristen er 2. april 2020

Dette tar bort mye verdifull samværstid. De ansatte blir nødt til å prioritere dokumentering over samvær med elevene. Det svekker behandlingsutbyttet og stresser personalet.

– Sjukeliggjøringa av de rusavhengige har blant annet resultert i strenge krav til helsefaglig personell ved alle rehabiliteringstiltak, forteller han, og er redd dette går utover den sosialfaglige og pedagogiske innsatsen. Han mener det må være mulig å skille mellom avrusing og kliniske tilstander der man ser behov for tett medisinsk oppfølging, og langtids døgntilbud og rehabilitering (TSB), der behovet for helsehjelp er mindre.

– Elevene på Sollia klarer å gå i fjøset kl 05.30 hver morgen. De er ikke sjuke da!

- FRYKTER AT CANNABIS- FORBRUKET KOMMER TIL Å ØKE

Sammen med nesten 150 andre organisasjoner og institusjoner har også **IOGT i Norge** levert inn sitt hørings svar på forslaget om rusreform.

- Vi var ikke overrasket over at utvalget konkluderte som de gjorde, sier generalsekretær Hanne Cecilie Widnes i IOGT. – Mandatet gikk på å presentere en modell for avkriminalisering. Men de gikk lengre enn det kanskje noen hadde forventet. Modellen som rusreformutvalget foreslår gjelder alle typer narkotika, det vil ikke gis noen sanksjoner for bruk og besittelse og den skal gjelde for alle grupper, ikke bare rusavhengige. Det var en modell vi ikke kunne gå for.

IOGT mener at forslaget til reform ikke bør vedtas, men at det er behov for en reform. Den må imidlertid ta som utgangspunkt å både beholde dagens lave forbruk av narkotika, og bedre hjelpe de som trenger hjelp.

arbeidet og gi et mer helhetlig behandlingstilbud. Den avkriminaliseringen som utvalget ønsker for tyngre misbrukere, kan man gjøre gjennom et påtaledirektiv. Det er også det mindretallet i utvalget foreslår. Det må selvsagt formuleres slik at det ikke er noen tvil om hvordan det skal følges. Like viktig er at det at flere ungdommer får den hjelpen de trenger for å komme ut en rustilværelse. De alternative straffereaksjonene som benyttes i dag må utvides og styrkes. Her vil vi i IOGT vise til TIUR-prosjektet, som følger unge mennesker opp til de er 24 år.

Skapt et falskt bilde

Widnes mener at det er blitt skapt et falskt bilde av at de som ikke støtter denne reformen først og fremst er opptatt av å straffe. – Vi er enige i at rusproblematikk i all hovedsak er en helse- og sosialpolitisk utfordring, sier hun. – Derfor er det forebyggingsarbeidet som er viktigst. Der gjøres det mye bra, men ikke nok. Alle er også enige i at rusavhengige må få et godt behandlingstilbud. Straff og bøter hjelper ikke denne gruppen.

- Samtidig er forbudet viktig, og her skiller vi oss nok fra de i utvalget som ikke ønsker legalisering, men har gått for denne avkriminaliseringen, mener Widnes.

- Vi frykter at om vi fjerner alle straffereettslige sanksjoner så vil også terskel- en for å bruke stoffer som cannabis bli lavere. Etter å ha hørt forskere fra Folkehelseinstituttet gjøre rede for forskningen som finnes om konsekvensene av avkriminalisering av narkotika, har vi fått bekreftet at det er grunn til å frykte at forbruket vil øke.

- Sverre Nesvåg, som satt i utvalget, sier i et intervju i dette bladet at han mener det er de kulturelle og markeds- messige endringene som vil skape de største endringene i rusmiddelbruken fremover, ikke endringer i jussen. Hva mener du om det?

- Det er klart at kulturen er viktig, sier Widnes. – Men vi skal heller ikke se bort fra at lovverket har en normbyggende funksjon. Denne reformen skjer også i en situasjon hvor det er sterke markedskrefter som ønsker å legalisere. Widnes er enig med Nesvåg at det er lite trolig at unge vil tro at det blir fritt frem å bruke heroin, men vi er under sterk kulturell påvirkning fra blant annet USA der narkotika alminneliggjøres i blant annet serier og musikk. Liberaliserende endringer i lovverket være med på å styrke en mer positiv holdning til cannabis også her i Norge.

Fjerner ikke all stigma

Widnes og IOGT mener at endring i loven heller ikke vil fjerne det stigmaet som rusavhengige har.

- Spørsmålet om stigma en sammensatt, og det er usikkert hvor stor rolle kriminaliseringen spiller. Pengespillavhengige og de som er avhengige av alkohol sliter også med stigmatisering. Stigma handler også om tap av kontroll over eget liv og en adferd som bryter med samfunnets normer og forventninger.

Ingen konsekvenser om du ikke møter

Utvalget foreslår konkret at hvis du blir tatt med narkotika får du beskjed om å møte i en rådgivende enhet, men om du ikke møter trenger ikke det å få noen konsekvenser.

- Jeg tror at de fleste av oss har erfaring med at vi har lavere terskel for å bryte et forbud eller påbud dersom vi vet at det ikke får konsekvenser. For eksempel om det er små sjanser for at du får bøter for å bruke svart arbeidskraft eller sykle på rødt lys.

- Det vil ikke overraske om ryktet blant de unge raskt vil være at det er fritt frem fordi det å bli tatt ikke virker veldig skremmende utover at det er kjedelig at narkotikaen du har på deg blir konfiskert og navnet ditt skrevet opp.

Hun mener også at man ikke kan la være å bry seg om det som litt feilaktig kalles "rekreasjonsbrukere" selv om de ikke selv opplever at bruken skaper problemer. - De er med på å normalisere bruken. Vi vet også fra forskning rundt alkohol at normalisering og totalforbruket har betydning også for hvor mange som får problemer. Det er liten grunn til å tro at dette er annerledes for narkotika.

Foreldrene sin rolle svekkes

IOGT er opptatt av at foreldre sin mulighet til å påvirke ungdommene blir mindre hvis forslaget blir vedtatt. I Sterk&Klar møter vi foreldre som er takknemlig for at de er blitt involvert i de oppfølgingsprogrammene som ungdommene dere går gjennom. Nå kan det bli slik at ungdom over 16 år kan gjennomføre samtalen med rådgivnings-

enheten om kartlegging av rusmiddelbruk alene. Pasient- og brukerrettighetsloven, som utvalget viser til, gir en mer begrenset innsynsrett til foreldre og foresatte enn de mulighetene de har under dagens lovverk.

- Barns rett til å bli hørt skal vi ta hensyn til, men det er rart at utvalget ikke ser at foreldrenes rolle er viktig, siden det ellers er mye fokus på foreldremedvirkning i forebyggingsarbeidet.

Politiet spiller forebyggende rolle

- Vi mener også at utvalget i for liten grad tar inn over seg at politiet spiller en forebyggende rolle, og ikke bare en kontrollerende, sier Widnes videre.

- Forebygging er politiet sin primærstrategi, og selv om bruk og besittelse blir straffelagt, har riksadvokaten vært klar på at det er de alvorlige narkotikasakene som skal prioriteres. Det er mange virkemidler som forsvinner med denne reformen. Foruten politiets bekymringsamtale, blir politiet også fratatt retten til å innhente urinprøver, får ikke ransaket mobiltelefonen, kan ikke sjekke underklærne eller sjekke hva personen har hjemme. Det blir dermed vanskeligere å gjøre vurderinger om hvor omfattende rusmiddelbruken er, om det handler om flere rusmidler, om det har pågått lenge osv.

- Vi skal ikke se bort i fra at politiet er godt trent i å oppdage symptomer på uønsket eller bekymringsfull atferd, mener Widnes, og ved å kutte ut politiet i prosessen risikerer man at den hjelpen som ungdommene trenger ikke blir så god og effektiv som den burde.

Peter Moilanen, sjef //
for Narkotikapolitisk Center
i Stockholm

- Først siste året har det egentlig blitt noen debatt om avkriminalisering, sier Peter Moilanen, sjef for Narkotikapolitisk Center i Stockholm.

Utredning omkring narkotikapolitikken

- Nå har Riksdagen bedt regjeringen om å sette i gang en utredning omkring narkotikapolitikken, og det diskuteres om hvorvidt også avkriminalisering skal sees på i den sammenhengen, men Sosialdemokraterne har foreløpig sagt nei.

Den svenske sosialministeren viste til den norske utredningen hvor hun ikke fant noen evidens for at en slik reform ikke skulle kunne føre til en økning av forbruket. Det ville hun ikke risikere.

Ungdommer får ikke bøter

Situasjonen i Sverige er at ungdommer under 18 år vanligvis ikke får bøter, men tilbud om en behandlingsplan som vil være ulik fra person til person. Personer over 18 år får vanligvis bøter, men det gjøres unntak slik rusavhengige ofte ikke får det, men at det istedet gis et hjelpetilbud.

Ingen påvirkning fra den norske debatten

Noen stor påvirkning fra den norske debatten har Moilanen ikke lagt merke til. – Det er mest vi som holder på med dette som er opptatt av den norske

debatten, sier han. – Men sosialministeren pekte som sagt på den norske utredningen som et argument for at vi ikke burde avkriminalisere. Så er det krefter også på andre siden som forsøker å gjøre Norge til et eksempel. - Men så langt har nok ikke Norge blitt noe nytt Portugal, forteller han.

- Det vil være synd om Norge gikk en veldig annen vei enn Sverige, mener han. – Særlig om det blir så liberalt som det utvalget har foreslått, med både de høye terskelverdiene og at det vil bli helt sanksjonsfritt.

Norske modell mest liberal i Europa

Narkotikapolitisk Center er en nettverksorganisasjon hvor 13 organisasjoner på rusfeltet, blant annet IOGT-NTO og Ungdommens Nykterhetsförbund, har gått sammen for å jobbe for en human, restriktiv politikk. Disse støtter senteret enten med personal eller økonomiske midler. På kort tid har senteret blitt en viktig aktør i den svenske debatten. Senteret bidrar inn med rapporter, holder foredrag for organisasjoner og deltar aktivt i debatten.

Blant annet har senteret gjort en gjennomgang av de andre landene i Europa som har avkriminalisert, og som viser at Norges modell vil være den mest liberale. – De fleste landene har tross alt en form for sanksjon, sier Moilanen, enten det er bøter eller at man for eksempel

INGEN STOR DISKUSJON OM AVKRIMINALISERING I SVERIGE

Mens narkotikadebatten lenge har vært het i Norge er situasjonen en ganske annen på andre siden av grensen.

AV JAN TORE EVENSEN

inndrar kjørekortet. I Norge ser det jo ut som om det vil være en i prinsippet frivillig samtale.

Stoppe gjengkriminalitet

Bakgrunnen for debatten i Sverige har i stor grad handlet om gjengkriminaliteten i landet. Statsminister Stefan Löfven gjorde et utspill i fjor hvor han sa at en måtte gjøre noe med narkotikasituasjonen. - Men dette har handlet om andre saker enn legalisering eller avkriminalisering, forteller Moilanen.

- Det handler om forebygging eller bedre behandling eller hvilken måte behandlingen er organisert. Så kan det godt hende man kommer frem til at avkriminalisering også skal utredes nå som resten av politikken utredes, men noen stor sak har dette ikke vært. Det er noen forskere og organisasjoner, Vänstern (SV) har programfestet at de ønsker en avkriminalisering, og et par andre partier har sagt at det er greit å få det utredet.

Moilanen har ikke noe godt svar på hvorfor den svenske debatten er så annerledes enn i mange andre europeiske land, men peker på at de lenge har hatt et veldig fokus på forebygging. Holdningene til narkotika er svært restriktive, og det har heller ikke vært noe særlig press nedenfra på at dette skulle være et diskusjonstema.

BÅDE STØTTE OG KRITIKK I HØRINGSSVARENE

Alle er enige i at tyngre brukere av narkotika ikke bør straffes, men ellers spriker høringssvarene på rusreformutvalgets innstilling.

AV JAN TORE EVENSEN

133 kommuner, organisasjoner og institusjoner hadde sendt inn høringssvar på innstillingen til rusreform i begynnelsen av mai. I tillegg kom høringssvarene fra enkeltpersoner. Fortsatt har høringsfristen ikke gått ut, men hovedinntrykket er at mange er kritiske til deler eller hele forslaget. Det som går igjen er at tersklene for hvor mye narkotika en kan ha uten å bli straffet er satt for høyt, at flere ønsker en mer differensiert modell enn det utvalget ser for seg og at det etterlyses mer ressurser for å gjennomføre reformen. Alle er enige i at de tyngste brukerne ikke bør straffes, noe mindretallet i utvalget også foreslo.

Ikke tilfredsstillende vitenskapelig begrunnet

Ett av svarene som er kritiske kommer fra Folkehelseinstituttet. Uten å ta stilling til selve reformen sier de at konklusjonen om at reformen ikke vil føre til nevneverdig økning i bruk ikke er tilfredsstillende vitenskapelig begrunnet. FHI mener at en ikke kan utelukke at narkotikabruken i befolkningen vil øke som følge av reformen, og mener at myndigheten må være forberedt på

å sette inn nødvendige til-tak om det skulle skje. Instituttet mener at forslaget vil ha positive effekter for personer med problematisk bruk, men at dette utgjør en liten andel av dem som bruker illegale rusmidler.

Barneombudet kritisk

Barneombudet tar heller ikke stilling, men er svært kritiske og etterlyser mer utredning særlig når det gjelder barn og unge. - Det er en vesentlig svakhet ved utredningen at de konkluderer på bakgrunn av mangelfull kunnskap om eventuelle konsekvenser de foreslåtte lovendringene vil ha for narkotikabruk blant barn og unge, og hvordan de eventuelt skal følges opp, skriver de i sitt høringssvar. De mener også at utvalget burde ha innhentet barn og unges synspunkter i større grad enn det de har gjort. Ombudet peker på at en del av ungdommene som politiet følger opp i dag ikke trenger rusbehandling av helsevesenet. Dersom målet er å redusere bruken av narkotika også blant denne gruppen, er det viktig at andre tiltak enn helsehjelp settes inn. Ombudet mener at dette viser det utfordrende i at

utvalget forsøker å forene hensynet til svært ulike grupper ved forslag til tiltak.

Legeforeningen er også kritiske, og støtter ikke en generell avkriminalisering. De mener at dette kan gi uheldige konsekvenser ved at særlig unge ikke lenger frykter straff. De peker også på at det ikke er rekreasjonsbrukerne som mangler et tilfredsstillende helsetilbud, og stiller spørsmål ved om leilighetsbruk av illegale stoffer skal være et ansvar for helsevesenet.

Bidra til økt tillit

Flere av svarene er imidlertid også positive til reformen. Kirkens Bymisjon mener, som utvalget, at reformen vil bidra til redusert stigmatisering og marginalisering, og at det kan bidra til økt tillit mellom mennesker med alvorlige rusmiddelproblemer og myndighetene. Eneste bekymring de ser er hvis reformen ikke følges opp med nok ressurser og kompetanse. Spesielt er det viktig over for unge med sammensatte behov. Røde Kors svarer at de gjennom deres aktiviteter ser at rusavhengighet har store humanitære konsekvenser, og

at deres erfaringer tilsier at rusavhengighet må møtes med helsehjelp, ikke straff. Norsk psykologforening er også positive, selv om de ser en fare for at mange unge som ikke ønsker å motta hjelp kan havne mellom to stoler om reformen gjennomføres.

De fleste kommunene negative

Av kommunen er det særlig storbyene som er mest positive. Både Oslo, Bergen, Stavanger og Tromsø er positive selv om de to siste mener at terskelverdiene er satt for høyt og Stavanger mener at møteplikten ikke kan være frivillig for de under 18 år. Blant de mindre og mellomstore kommunene er imidlertid holdningen mer skeptisk.

Av de andre 34 kommunene eller fylkeskommunene som har svart er 27 negative eller kritiske og kun syv positive. Kristiansand kommune skriver at de erfarer at ungdommer i liten grad selv søker hjelp for sitt rusproblem, og gjennom dagens praksis kommer hjelpeapparatet raskt i gang med hjelp, også i de sakene hvor ungdommen ikke selv har erkjent et rusproblem. Bodø kommune mener det ikke i tilstrekkelig grad er dokumentert at bruken av illegale rusmidler vil reduseres, og vil fortsatt ha et sanksjonsregime, mens Fredrikstad kommune støtter at dagens sanksjoner erstattes av alternative reaksjoner, selv om de er bekymret for at høringen ikke godt nok tar innover seg behovet for behandlingsmuligheter. Det er ellers gjennomgående i alle høringssvarene fra kommunene at de ikke ser for seg at denne reformen kan gjennomføres uten at kommunene tilføres mer ressurser enn i dag.

Skepsis på rusfeltet

Fra organisasjonene på rusfeltet følger svarene kjente linjer. Både Actis og Blå kors har tidligere stilt seg åpen

for å støtte en avkriminalisering, men har kommet frem til at de ikke kan gå for den modellen utvalget foreslår. De ønsker begge en mer differensiert modell. Juvente sier nei til en generell avkriminalisering, og etterlyser som Barneombudet barn og unges perspektiv i innstillingen. - Helsehjelp og skade-reduksjoner er en tilnærming som er for snever når barn og unge behov skal legges til grunn, skriver organisasjonen. - Mange unge har ikke behov for helsehjelp, fordi de ikke har kommet så langt i sin problemutvikling. Helsevesenet har ikke noe tilbud til disse.

Juvente påpeker at en høy andel av ruspasientene har startet sin ruskarriere i svært ung alder, og det er derfor bekymringsfullt at utvalget overlater unges behov for hjelp og tydelige grenser til deres egen vurdering av behov for helsehjelp. - For unge mennesker er rus ofte et symptom på bakenforliggende årsaker, og et tilbud om rusrådgivning uten sanksjoner ivaretar ikke de rammene og behovene som unge mennesker har, skriver de. Organisasjonen mener også at innstillingen gir en nærmest paradisk fremstilling av "tradisjonelle" og "nye" rusorganisasjoner.

Organisasjonen BaR - Barn av Rusmisbrukere er positiv, men mener at reformen også burde omfatte alkohol. De savner også en grundigere argumentasjon rundt ulikheten mellom grupper av rusmisbrukere. Foreningen for human narkotikapolitikk og Normal, som begge støtter legalisering av narkotika støtter også reformen.

INGEN UNGE TROR DET BLIR FRITT FRAM Å BRUKE HEROIN

– Det er ikke endringene i jussen som vil skape de største endringene i rusmiddelbruk framover, mener **Sverre Nesvåg**.

TEKST: SIDSEL SKOTLAND, FRILANSJOURNALIST

Sverre Nesvåg er overbevist om at avkriminalisering ikke er et skritt på veien mot legalisering.

– Vi skal si tydelig ifra om at samfunnet ikke ønsker rusmiddelbruk, understreker han, og er sjøl sterkt imot legalisering.

Han tror heller ikke det vil skje en normalisering av narkotika. Til tross for at avkriminaliseringa som rusreformutvalget anbefaler gjelder alle rusmidler, merker han seg nemlig at ingen har påstått at unge kommer til å tro at det blir fritt fram å bruke heroin.

– Det er rett og slett fordi bruk av heroin ikke spiller på lag med en kulturell trend. Så det er ikke endringer i jussen som vil skape de største endringene i rusmiddelbruk framover, det er de kulturelle og markedsmessige endringene

som vil stå for det, og de endringene vil først og fremst handle om cannabis.

Men han tror heller ikke det vil skje en normalisering av cannabis, sjøl om det går en cannabisbølge gjennom den vestlige verden akkurat nå.

– To til tre prosent av voksne, etablerte mennesker bruker andre rusmidler enn alkohol. Resten av oss er helt mainstream – vi ender opp med den trøtte alkoholen, sier han og peker på tendensen til å overvurdere nye kulturelle uttrykk fordi de er overraskende, ser nye og spennende ut eller virker faretruende.

Sanksjoner på papiret

Sverre Nesvåg som sjøl satt i rusreformutvalget (se faktaboks), slutter dermed 100 prosent opp om utvalgets vurdering: Det er ikke forskningsmes-

sig belegg for å si at avkriminalisering som sådan vil forårsake en nevneverdig økning i narkotikabruken.

Folkehelseinstituttet (FHI) på sin side snur vurderinga på hodet, og skriver i høringssvaret sitt at det ikke er forskningsmessig belegg for å si at avkriminalisering ikke vil føre til økt bruk. Der mener de at studiene som ligger til grunn for NOU-en har metodiske svakheter, og at overføringsverdien fra internasjonale studier kan være lav. Instituttet nevner blant annet at de fleste land som har avkriminalisert også har innført ulike administrative sanksjoner for bruk og besittelse i stedet for strafferettslige.

Nesvåg mener dette handler om to ulike innfallsvinkler til forskning.

– FHI antyder at fordi vi ikke vet, bør vi fortsette som før – altså med å straffe.

Utvalget ser motsatt på det: Fordi det ikke finnes entydig forskning som viser at avkriminalisering øker narkotikabruken, kan vi ikke fortsette å straffe. Straff skal vi tilføre bare hvis vi vet at noe annet ikke virker, og den allmennpreventive effekten er i seg sjøl tvilsom. Vi vet ikke om det å ta bort straff virker økende. Vi vet heller ikke om det er motsatt. Utvalget ville gått for straff dersom forskning entydig viste at det var det virkemidlet som i størst grad hindra skadelig rusmiddelbruk.

Han er heller ikke enig i at andre land har innført administrative sanksjoner. Disse reaksjonene er først og fremst på papiret. I realiteten har de en null-reaksjonsmodell, forteller han. Han mener også at det ikke er sånn som mange hevder, at Norge går lenger i avkriminalisering enn mange andre land i Europa. Formelt kan det se sånn ut, men i praksis har det lenge vært mer liberalt enn det vil bli i Norge.

– Den norske modellen er en juridisk og velferdsmessig moderne variant som nok mange land vil prøve etter oss. Utfordringa for alle er å finne en enkel, prinsipiell modell som ikke krever så mye ekstra tiltak og organisering, men som bidrar til at det normale hjelpeapparatet kommer i posisjon.

Ikke bare forskning

Det er et poeng til fra FHI-høringsuttalelsen vi har lyst til å høre Nesvågs kommentar til.

FHI refererer nemlig til et avsnitt i NOU-en der det står at "straffefølgning av bruk og besittelse av rusmidler til egen bruk kan ha stått i veien for å kunne møte den enkelte med hensikts-

messige og tilpassende tilbud og oppfølging (s 254)". Til dette kommenterer FHI: "vi ønsker å gjøre oppmerksom på at det ikke finnes studier som har undersøkt om personer i Norge ikke kontakter tiltaksapparatet i frykt for straff."

– FHI har rett i at det ikke finnes studier som viser det. Men det vi vet er at rusavhengige ikke er som andre pasientgrupper som oppsøker hjelp når de blir verre. De trekker seg tvert imot ofte vekk når det går dårlig – et signal om at hjelpeapparatet ikke når fram til dem. Utvalget tolker dette som et uttrykk for at de opplever stigmatisering og skam. Straff er et tegn på at samfunnet vil at du skal påføres nettopp stigma og skam, og utvalget vil unngå at de blir påført dette. Vi har ikke forskningsbelegg for dette, men vi bygger anbefalingene også på andre kilder enn forskning –som uttalte brukeres erfaringer.

En stor reform

– På en Lar-konferanse i 2018 sa du at avkriminalisering ikke var noen stor reform. Mener du det fortsatt?

– Nei. Etterhvert gikk det opp for meg at dette er av stor betydning for samfunnets syn på rusmiddelbrukere. For mange med et problematisk rusmiddelbruk er signaleffekten dette gir en stor symbolsak. Å fjerne straff er å fjerne stigma. Det er en stor reform.

Men rusmiddelavhengige vil fortatt bli satt i fengsel, påpeker Nesvåg – for kriminelle handlinger som ran, innbrudd eller vold. Han har snakka med mange innsatte, og de vil ha straffa si. Hvis ikke ville det være det samme som å si at vi regner dem som utilregnelig. Det vil de ikke.

Sverre Nesvåg, forskningssleder ved Regionalt kompetansesenter for rusmiddelforskning i Helse Vest (Korfor)

– På samme konferanse ville du differensiere mellom tre grupper: 1) kroniske rusmiddelbrukere, 2) rekreasjonsbrukere og 3) barn og unge. Hvorfor ga du opp denne differensieringa?

– En kan ikke bruke straffeloven for å differensiere mellom grupper. Å sitte i dette utvalget var for meg et lærestykke i et nytt fag – jeg lærte at jussen fanger. Det er likhet for loven i Norge. Spørsmålet blir heller hvordan en kan differensiere reaksjonene på andre måter. I Norge har vi for eksempel lov-hjemler for bruk av tvang og nødrett. Først lurte han på om en kunne finne et alternativ til avkriminalisering gjennom direktiv for politiets prioriteringer fra Riksadvokaten – et direktiv med beskjed om at rusavhengige ikke skal straffes og bøtelegges for bruk og besitt-

else. Så var det akkurat det som skjedde nå i forbindelse med koronaepidemien.

– Da forsto jeg at dette ikke hadde vært et realistisk alternativ. Det som skjedde var nemlig at flere politimestere gikk ut og sa at "det direktivet vil vi ikke ta hensyn til".

– Hva med rekreasjonsbrukerne?

– Enten har de ikke noe problem, og da bryr ikke jeg meg om hva de driver med. Da slutter de fleste også med bruken av seg sjøl. De fleste er såpass på plass at det går helt greit. De som ikke er på plass, har ofte trøbbel og da trenger de hjelp.

Å skyte spurv med kanon

Når det gjelder barn og unge er Nesvåg uenig med de som mener at det bør være et "ris bak speilet" for dem som ikke møter til rådgiving, eller der rådgiving ikke bidrar til endring.

– Vi må heller spørre hvordan livet til dette barnet er. Den store oppmerksomheten på rusbruken har stått i veien for å se hele livssituasjonen. Rusmiddelbruk i denne fasen av livet er ofte bare et symptom. Vi må heller si: "Livssituasjonen din krever av meg at jeg må gå tungt inn i livet ditt, om så med tvang!" Det er bedre enn å sette en ung person på ruskontrakt. Dessuten vet vi at de fleste som prøver hasj stopper etter fem forsøk. Setter vi dem som eksperimenterer på ruskontrakt etter hasjrøykingsgang nummer fire, har vi skutt spurv med kanon.

– Mange mener vi nå vil trenge å styrke forebygginga. Hva mener du om det?

– Bare ordet rusforebygging er merkelig! Er det rus vi vil forebygge? Vi må spørre hva som er grunnen til at barn og unge ruser seg. Redusert rusbruk er en hyggelig bieffekt av godt helsefremmende arbeid blant barn og unge.

Trenger endring i rusbehandlinga

Det er rusbehandlinga som må styrkes – eller rettere: omorganiseres. For ifølge Sverre Nesvåg er det nok penger til rusbehandling i Norge, ressursene blir bare brukt for dårlig.

Overbevisninga hans om nødvendigheten av denne omorganiseringa, er også foranledninga til det intervjuet med han du leser nå. For etter å ha lest intervjuet med Bent Høie og seg sjøl i Aksent nr. 1, der han tar til ordet for at det trengs nok en NOU – en som tar for seg hele rusbehandlingssystemet i Norge – ser han at helseministeren kan ha misforstått han.

– Det kan virke som Høie tror jeg mener vi bør gå i gang med en behandlingstredning samtidig med avkriminaliseringsreformen. Men det jeg mener er at vi først må gjøre oss ferdig med denne reformen, og så må vi ha en behandlingsreform – like grundig utreda som denne. Men vi kan ikke vente lenge på den!

Kunnskapsgrunnlaget som er etablert de siste 10 åra tilsier at vi ikke må tenke atskilte behandlingsperioder som forvern, døgntilrettelagt/poliklinikk og ettervern, mener Nesvåg. Behandling må sees som en helhet med mulighet til å gå inn og ut av ulike tilbud og tiltak avhengig av hvor personen er i egen prosess. Kanskje tre måneder med døgnopphold for å få en rusfri fase, stable seg på beina, gjenvinne normal kognisjon og tenke litt på hva en vil med livet sitt. Deretter ut i egen bolig og poliklinisk behandling. Etter hvert kan ting bli veldig vanskelig igjen, og døgnbehandling kan være bra for en periode. Sånn tenker han seg at behandlinga kan bølge fram og til tilbake – for noen kanskje i minst 10 år.

– Å "brenne alt kruttet" på ett døgnbeholdingsopphold på 1 år er å ikke ta inn over seg behandlingsbehovet både før og etter, mener Sverre Nesvåg.

* Sverre Nesvåg er forskningsleder ved Regionalt kompetansesenter for rusmiddelforskning i Helse Vest (Korfor) og professor II i rus og psykisk helse ved Det helsevitenskapelige fakultet ved Universitetet i Stavanger (UIS). Han satt i rusreformutvalget som 19. desember i fjor leverte NOU-en "Rusreform - fra straff til hjelp". Høringsfristen er utsatt til 15.mai.

NYTT OM BYGGEARBEIDENE PÅ ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

Rett før påske ble undervisningsbrakkene fjernet fra skoleplassen. Det betyr at undervisningsbygget står klart til bruk. Dessverre måtte vi sende hjem alle elevene 12. mars, så de får ingen glede av de nye fine skolelokalene.

Nå er arbeidet i full gang på nybygget og i økonomibygget, den bygningen som huser kjøkken, spisesal, gymsal etc.

Det gamle auditoriet skal bygges om til teaterrom, det skal skiftes vinduer i mange rom og det skal legges nye gulv både i spisesal og i gymsalen. I kjelleren bygges det nye moderne toaletter. Nye ventilasjonsanlegg og nytt varmeanlegg skal også på plass. Hovedkjøkkenet på skolen bærer preg av å ha servert mange gode måltider gjennom 53 år. Nå blir det totalt rehabilitert både utstyrmessig og bygningsmessig, så får vi tro at maten vil smake like godt når den serveres fra et flunkende nytt og flott kjøkken.

Som dere kanskje er kjent med fra tidligere får vi nå utvidet spisesalen. Det betyr at nåværende spisesal og peisestuen blir slått sammen til et stort og trivelig spiserom.

I det nye mellombygget får vi stort auditorium og stor elevstue med tekjøkken. I sokkeletasjen i nybygget kommer det i første omgang nye tekniske rom. Med tiden blir det laget flere grupperom, lyd-studio og lagerrom i denne etasjen.

Vi har mottatt støtte fra mange lag og losjer over hele landet. Tusen tusen takk til dere som har støttet oss så langt. Dere vil motta en takkehilsen i posten litt lenger ut på våren.

Oversikt over gaver blir publisert i de ukentlige utsendingene som kommer fra sentralkontoret.

Vi mangler fortsatt en del kroner på å få finansiert et amfi til det nye auditoriet, og jeg håper at mange andre vil bidra til at vi får finansiert dette amfi.

På vegne av oss på Åsane ønsker jeg alle en fin og solrik vår.

Vennlig hilsen
Bjørn Berentsen
rektor

Tømmerne i gang med å plate taket i det nye auditoriet //

Kjøkkenpersonalet i full gang med å henge opp nye gardiner //

Utsnitt fra den nye dansesalen //

- SKUFFENDE AT MINDREÅRIGE ALTFOR OFTE FÅR KJØPE ALKOHOL

18,5 prosent av kjøpsforsøkene endte med at **Juvente** sine kontrollører fikk kjøpt alkohol i årets sesong av skjenkekontrollen.

AV JAN TORE EVENSEN

Representanter fra nesten alle de politiske ungdomspartiene var tilstede da Juvente lanserte årets skjenkekontroll-rapport på Kulturhuset i Oslo. Lanseringen har blitt et årlig viktig event som både næringen og politikere tar på alvor.

Liten nedgang

I år hadde tallene for kjøp gått litt ned, men fortsatt får kontrollørene kjøpt alkohol i vel en femtedel av forsøkene. I 2018 var tallet 20 prosent av tilfellene, mens det i 2019 endte på 18,5 prosent. – Det er selvsagt positivt at tallene går i riktig retning, sier Christina Babington, leder i Juvente. – Samtidig har vi holdt på med dette i over 13 år, og fremdeles ser man at mindreårige altfor ofte får kjøpe alkohol gjennom de ordinære salgskanalerne, det er bekymringsfullt og skuffende.

Det er altså 13 år siden den første rapporten ble lagt frem. Den gangen var det hele 43 prosent av forsøkene som endte med kjøp. Ølkjøpsaksjoner har imidlertid Juvente drevet med siden 70-tallet, og metoden har også spredt seg til andre land.

Viktig å være aktuell

– Det er jo veldig viktig å holde kampanjen aktuell, sier prosjektleder Elise Hustad Honningdalsnes, så det er viktig å ta noen nye grep. Hva disse grepene blir vil hun foreløpig ikke fortelle, men hun lover at neste rapportslipp i 2021 vil skape medieoppmerksomhet.

Foreløpig er også denne virksomheten på vent på grunn av Corona, og den årlige skoleringshelgen er utsatt inntil videre. Målet er imidlertid å komme på

veien så snart det er mulig, og de håper å nå like mange kontroller som i 2020.

- Vi har mange flinke kontrollører og kontrollansvarlige, og mange har holdt på i flere år, forteller Honningdalsnes. - Det kan så klart være en utfordring å rekruttere nye medlemmer inn i kampanjen, men alle som er med synes det er veldig gøy å være aktiv i Skjenkekontrollen. Alle kontrollørene skal være medlemmer i Juvente, så vi snakker om kampanjen på samlinger og eventer – det er slik vi finner kontrollører og kontrollansvarlige.

Juventes største politiske kampanje

- Skjenkekontrollen er en av Juventes største politiske kampanjer, forteller Babington. - Det er et prosjekt som samler og engasjerer medlemmer til å gjøre en politisk innsats.

Juvente får stort sett positive tilbakemeldinger fra kommuner og butikkkjeder. Babington tror det er fordi de gjør noe kommunene ikke klarer å gjøre selv: Å avsløre salg til mindreårige. - Jeg vet at resultatene våre ofte blir brukt til å motivere til forbedring, og jeg har også hørt opp til flere ganger at politikere trekker frem resultatene våre i alkoholpolitiske debatter, sier hun.

Flere kjøp på polet

Spesielt i år var at Vinmonopolet gjorde det dårligere enn tidligere. Fortsatt er de bedre enn de aller fleste butikkjedene, men 11 prosent var en betydelig økning fra 2019. Rapporten viser også at jenter får kjøpt alkohol litt oftere enn guttene. Juvente mener at legitimasjonsplikt for alle, uavhengig av alder er den beste løsningen.

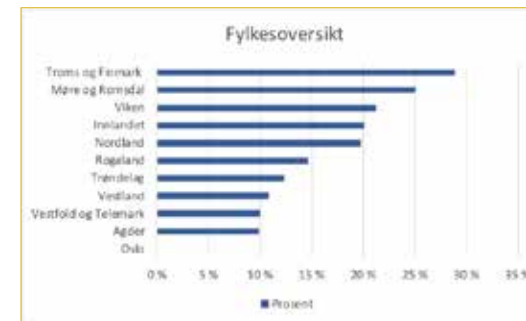
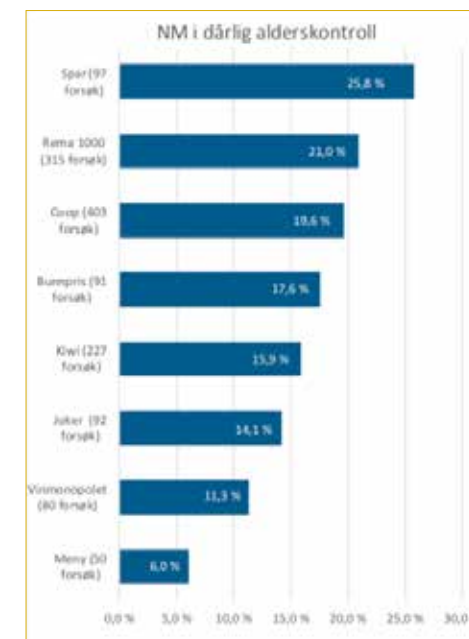
- Flere av de kravene som vi har vet jeg politikere som er enig i, sier Babington - Blant annet var det oppe et representantforslag for noen år siden, hvor det ble foreslått å ta ned antall prikker man må få for å miste salgsbevillingen fra 12 til 8. Dette ble nedstemt, med begrunnelse om at man ønsket å vente til man hadde gjort en evaluering av prikkbelastningssystemet. Når denne evalueringen er gjort, vil jeg

tro at man har større sannsynlighet for gjennomslag på noen av våre krav.

Takker de frivillige

Både Christina og Elise er godt fornøyd med rapportslippet og at mange møtte opp på Kulturhuset i Oslo.

Christina vil først og fremst gi de frivillige kontrollørene en stor takk. – Skjenkekontrollen hadde ikke vært mulig uten alle de frivillige medlemmene, mener hun. - Alle kontrollører og kontrollansvarlige bruker utallige frivillige timer på prosjektet, og det er ikke noe jeg tar som en selvfølge.

F.v Nestleder i Juvente, Sarah Fabricius Jul-Rasmussen, prosjektleder Elise Hustad Honningdalsnes og leder i Juvente, Christina Babington foran Stortinget lanseringsdagen.

FOTO: PRIVAT

Sollia i Søndre Land //

SOLLIA 50 ÅR: **MED LEVE- OG ARBEIDS- FELLESSKAP SOM VERKTØY – RUSFRIHET SOM MÅL**

I år er det 50 år sia gården Sollia i Søndre Land ble tatt i bruk som rehabiliteringskollektiv for rusavhengige. Levefelleskap, arbeidsfelleskap og troen på at alle kan bli rusfrie uten medikamenter, har vært grunntanken i alle disse åra, forteller **Øyvind Hansen**.

TEKST: SIDSEL SKOTLAND FOTO: PRIVAT

Det var da han var på Statens klinikk for narkomane i Hov i Land, eller Klinikken som sjukehuset ble kalt, at Hansen ble kjent med Sollia. Han fikk nyss om at gården skulle legges ned, og opposisjonelle som han og kjæresten Reidun var mot etablerte behandlingsformer, insisterte de på at det de kunne tilby i et bo- og arbeidsfelleskap på en gård, var mye bedre enn et sjukehusopphold. Den unge legen Helge Waal syntes Hansen hadde en spennende idé, og med tilslutning fra overlegen snakka de ungdommenes sak oppover i systemet. Overlege Arnfinn Teigen hadde god forbindelse til den radikale helsedirektøren Karl Evang, som også tente på ideen. Høsten 1969 ble en proposisjon lagt fram for Stortinget som bevilget midler til oppstartning, og 1. januar 1970 flytta kjæresteparet Øyvind og Reidun, 22 og 19 år gamle, og to sivilarbeidere, opp på gården.

Pionértid

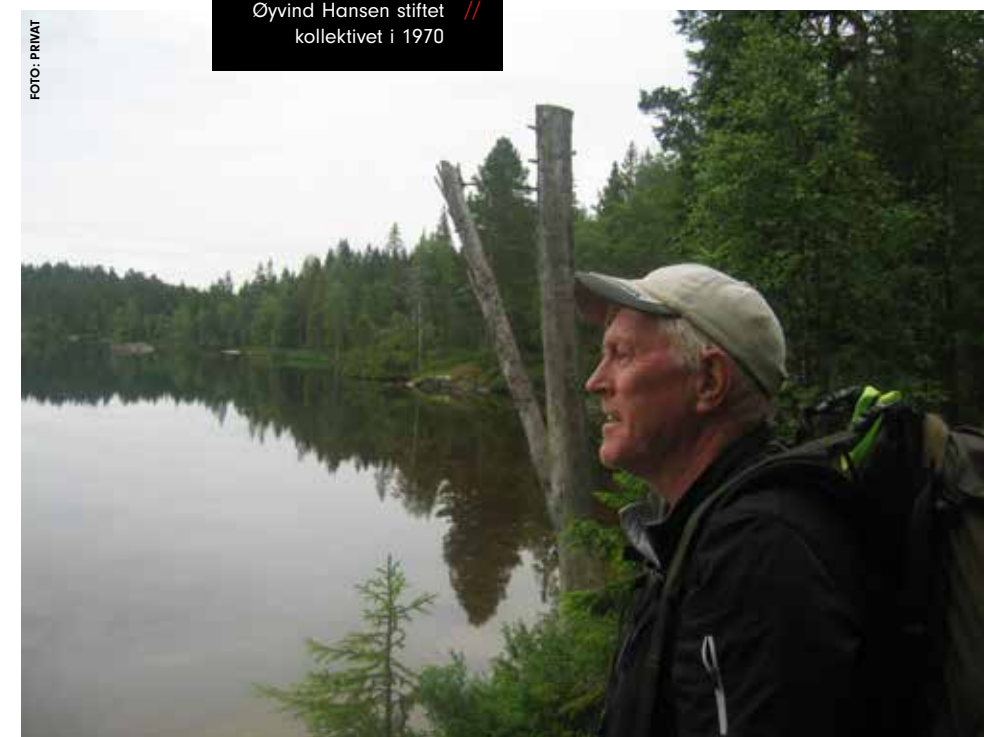
Ganske snart fikk de barn. De to andre fikk også etter hvert kone og barn, og i tillegg til denne gjengen av faste medlemmer, hadde kollektivet alltid tre-fire midlertidige medlemmer – pasienter fra Klinikken som ønska noe annet enn sjukehus til hjelp for å få livet sitt opp å stå.

Klinikken sto for leieforholdet. Øyvind og Reidun Hansen fikk miljøarbeiderlønninger som ble delt likt på alle som bodde der.

– Men vi ville være mer sjølstendige. Vi ville eie og drive Sollia sjøl. Det var i 1973 og vi var veldig idealistiske, forteller Hansen.

De fikk det som de ville, og virksomheten gikk med et nødsrik rundt i fem år med noe statlig støtte og noe fra kommunene. To ganger fikk de lån fra Sentralrådet for narkotikaproblemer.

– Vi ba om et møte og i en skoese hadde vi med oss ubetalte regninger som vi tok med under armen da vi dro av gårde med toget til møte i Oslo, mimrer Hansen, og tenker på dagens dokumentasjonsregime i Helse Sør-Øst.

Øyvind Hansen stiftet kollektivet i 1970 //

FOTO: PRIVAT

– Det var en spennende tid – en pionértid. Det var voldsomt mye jobb, men vi brøyta vei.

Mer pedagogikk enn behandling

Etter hvert ble Sollia godkjent som arbeidstreningsprosjekt for ungdom med spesielle behov, og lagt under Arbeids- og kommunaldepartementet. I 17 år var Hansen leder for kollektivet, og siden har han også i perioder sittet som styreleder. Nå sitter han i styret som representant for stifterne.

Det har aldri streifa han å drive med noe annet, og det er resultatene som har vært drivkrafta. Det at det har nytta, at folk har kommet seg på beina, kommet ut i den andre enden som velfungerende mennesker.

Det han har syntes har vært slitsomt har vært nedprioriteringa fra myndighetene. Men det har også tent fagligheten i han og bidratt til sterkt indre samhold på kollektivet. Han synes kravet fra myndighetene øker sykehuspreget.

– Det vi gjør er mer pedagogikk enn behandling. Det er 25 prosent helse og 75 prosent psykososial og sosialpedagogisk innsats. Gruppeprosesser, pro-

sesser i trygge relasjoner mellom mennesker i en hverdag med felles anstrengelser, kommunikasjon, tilpasning til et fellesskap, det å ta hensyn – kall det gjerne terapi, kall det hva du vil, bare det er virksomt, sier han og kommer til å kjempe til siste åndedrag for rusfrie alternativ til den rådende og stadig sterkere vektlegginga på sykdomstenking og medisinerer.

Daglig fellesskap og tilhørighet

I år er det ti år sia Øyvind Hansen gikk av med tidligpensjon, men han og kona Reidun, som også er pensjonist, bor og lever fortsatt i huset sitt på Sollia-tunet, og er fortsatt dypt engasjert i rusfeltet. Han gir aldri opp kampen mot sykeliggjøring, for at rusfrihet må være målet for alle i rusbehandling, og for levestofte som rehabiliteringsmodell – en modell som forutsetter at de ansatte lever livene sine på kollektivet – har boligene sine, familiene sine og fast adresse der. Dette er boligen også når de ikke er på jobb, og man kan dermed stikke innom hovedhuset, spise middag i felleskapet og henge på tunet også utenom arbeidstid.

– Det er i dette daglige fellesskapet hovedeffekten oppnås. Det er et viktig terapeutisk verktøy! Men vi har tross

Gården Trogstad er også en del av kollektivet. Foto: Jeanett Andre Söderström

Fjøset på Sollia gård

FOTO: JEANETT ANDREA SÖDERSTRÖM

FOTO: PRIVAT

alt klart å tilpasse oss helsekravene på en god måte, og elevene får fortsatt et meget godt tverrfaglig tilbud. Vi må ha hele mennesket i søkelyset, og tilhørighet til flokken er grunnleggende i menneskets sosiale utvikling – ikke minst har det stor betydning for helse og trivsel. Det kan være mer helse i et fellesskap enn i ei pille!

– Meningsfulle og ansvarliggjørende aktiviteter er det viktigste terapeutiske verktøyet og den samlende krafta i fellesskapet, forklarer Hansen. På gården Sollia driver de med melkekyr, fórproduksjon og skogdrift samt vedlikehold av bygninger og maskiner. På gården Trogstad, som ligger i Østre Toten, dyrker de grønnsaker, holder sauer og høner og driver vedlikehold.

Begge steder er det også husgrupper som lager mat og holder orden i felleshusa.

I tillegg til gårdene består Stiftelsen Solliakollektivet av tre hus på Raufoss, trinn to i rehabiliteringsopplegget, der elevene bor sammen i mindre kollektiv mens de går på skole eller er i jobb. Også i disse husa er det ansatte som har hjemme sine sammen med elevene.

– Vi må heller ikke glemme at alle elevene som fullfører får ettervern i regi av kollektivet, legger Hansen til.

Sliter med rekruttering

Det var mange kollektiv av denne typen tidligere, men disse har gått over til ulike typer turnuser – der de som jobber i kollektivet bor på stedet i inntil ei uke etterfulgt av friperioder. De ansatte kalles medlevere også her, men det mener Hansen er utvanning av begrepet. Langturnus er en mer passende beskrivelse, sånn han ser det. Solliakollektivet

og Hiismoenkollektivet er nå de siste bastioner med ekte medleverskap – Solliakollektivet for voksne, Hiismoen for barn og ungdom.

– Da turnusbegrepet kom inn i kollektivbevegelsen vrei det seg i meg – levefellesskapet var hele poenget, sier Sollia-stifteren.

Men rekruttering av nye medarbeidere har vært en utfordring, og særlig av de med helsefaglig utdanning, som er et krav fra Helse Sør-Øst at også kollektivene skal ha som en del av staben.

– Jeg begynner å lure på om det skyldes synet på rusavhengige som syke og vanskelige, tunge kroniske pasienter, ofte med mange tilleggsdiagnoser. Har dette skapt en ny form for stigma? Jeg har inntrykk av at behandlingss pessimismen har bredt seg i feltet. Dette skaper endringer i holdninger og motivasjon både hos de rusavhengige, hos myndighetene, og de som jobber i feltet. Kanskje også i viljen til å bo og leve i kollektivene? Vi må mer aktivt framsnakke det gode livet i kollektivet, og en optimistisk holdning til rusfrihet som mål, sier Hansen. Men påpeker at det ikke bare er de med helsefaglig utdanning som er vanskelig å rekruttere. Han tror det er noe med tida vi lever i. Han opplever en stor forskjell på de holdningene som var på 70- og 80-tallet og de som er nå.

– Folk er mer opptatt av seg sjøl og egne vilkår enn fellesskap. Innstillinga har endra seg, og det har skjedd over tid.

Litt sjuende far i huset ...

– Da du ble pensjonist for 10 år sia sa du at du ikke ville bli noen "sjuende far i huset" på Sollia. Du ville bare gi råd om du ble spurt. Så du ble vel egentlig litt det

likevel – for det har vel blitt spurt en del?

– Ja ... Jeg har ikke klart å legge av meg engasjementet. Og jeg blir spurt mye. Men jeg tror kanskje også at det at Reidun og jeg bor her bidrar til å holde engasjementet oppe både i kollektivet og hos oss.

Men han understreker at deltakelse i kollektivet ikke er selve livet deres lenger. De lever først og fremst sitt eget liv nå, men slenger ofte innom hovedhuset for å slå av en prat, og takker ja til middager når noe spesielt skal feires. Ellers lever de mye av livet sitt på hytta i Fredrikstad, og det blir mye turer i skog og mark både der og på Sollia. På beina om sommeren og på ski om vinteren. – Det klarer hue og holder meg i fysisk form, sier 72-åringen.

– For 10 år sia sa du at du ønska å bo på tunet som pensjonist, men du tok forbehold om at du måtte kunne leve med den faglige utviklinga i kollektivet. Hva tenker du om det nå?

– Det ligger ei tålegrense et eller annet sted i hva vi kan akseptere, er svaret hans på det.

Levefellesskapet er en del av stiftelsens grunnmur. Dersom det går tapt på Sollia kan det også hende tålegrensa blir nådd. – Det er viktig at videre drift av Stiftelsen ivaretar formålet og ideen bak opprettelsen. Endringer som strider med stiftelsesdokument og vedtekter må ha stifternes samtykke.

Øyvind Hansen håper at helsemyndighetene fortsatt ser verdien og effekten av tilbudet som Stiftelsen Solliakollektivet gir. Mange etterundersøkelser bekrefter gode resultater over 50 år.

"SYKEBRÆNDEVIN" MOT PANDEMIAR?

Mykje har endra seg i synet på alkohol som medisin sidan spanskesjuka 1918-19. Heilt i starten på korona-epidemien i år kunne ein sjå annonsar frå Vinmonopolet som minte om at det ikkje var nokon grunn til å hamstre alkohol, for polet hadde rikeleg med varer.

AV EIVIND HASLE

Seinare har det i år tvert om blitt understreka at alkohol ikkje er eigna korkje medisinsk eller sosialt i kampen mot epidemien. Og i Oslo stengde byrådet 21.mars skjenkestadene, fordi dei ikkje greier å følgje dei tiltaka som er vedtatt for å hindre smittespreiing. Samtidig er det stor bekymring både hos dei som har ansvar for folkehelsa og for barn og ungdom for korleis dei nasjonale korona-tiltaka påverkar dagleglivet for barn og unge og for sårbare grupper. Slik bekymring er det truleg god grunn til. I alle fall hadde Vinmonopolet ein sterk auke i salet av sine varer då regjeringa 12. mars varsla om sine første tiltakspakkar mot epidemien.

Spanskesjuka 1918-19

Frå våren 1918 herja spanskesjuka i landet vårt vel eit år. Ein reknar at om lag 15000 personar i Noreg mista livet då, og ein stad mellom 50 og 100 millionar på kloden under eitt.

Ettersom legevitenskapen og politikarane for 100 år sidan hadde lite å stille opp med av tiltak mot sjukdommen, var det stort spelerom for folketro og folke-

lege botemiddel. Og trua på alkoholens evne til å forebygge og lege vart aktivisert, også blant legar og inn i regjeringa. Samtidig som det frå 1916 var vedtatt forbod mot omsetting av brennevin, – med eit unntak for alkohol til medisinsk bruk - gjorde fleire legar seg kjende som "brennevinsdoktorar", og desse var vanskeleg å stoppe heilt fram til 1924, då ei ny reseptlov vart innført. Dei mest kjende av desse brennevinsdoktorane var dr. Gustav Michelsen, ein Oslo-lege som skreiv ut nesten 50 000 reseptar berre i året 1923 – og ein person som Ølportalen så seint som i 2016 hylla som ein "publikums-favoritt". Svært mange legar skreiv ut fleire hundre reseptar i månaden, og fråhaldsleiaren Sven Aarrestad rekna i 1922 ut at legane enkelte år skriv ut "ca. 2 mill. sprit-recepter". Reseptutskrivninga var sjølv sagt ikkje gjort av idealisme eller for å fremme folkehelse, men gav god profit: "Spritdoktoren driver geschften i det store. Ofte har han assistenter til at hjelpe sig baade med fabrikation av recepterne og med omsætningen eller salget av dem". Prisen var gjerne 10 kr pr. resept. Blant legane var det store diskusjonar om

verknadene av alkohol, og styret i legeforeninga hevda i mars 1918 at spiritus og spirituøse drikker inntok "en berettiget plass blant vore lægemidler" og at "de ikke uten skade helt kunne unnværes".

Og då sosialminister Lars Abrahamsen – som var ein profilert fråhaldsmann som prøvde å begrense reseptutskrivninga – var på sjukehus for operasjon og kyrkjeminister Jørgen Løvland også styrte sosialdepartementet, vedtok Venstre-regjeringa 5. november 1918 at kvar familie skulle ha rett til ei halv flaske konjakk eller whisky. Men då regjeringa i byrjinga av 1919 vart bedt om å dele ut ei ny halvflaske pr husstand i "sykebrænde vin", sa regjeringa i samråd med 5 medisinsk sakkynndige nei. Dei kunne ikkje sjå at det var ført bevis for at alkohol virka forebyggjande mot influensa eller lungebetennelse.

I dag synest det vere tydeleg for både legevitenskapen, politikarane og folk flest at alkohol ikkje har nokon forebyggjande eller helsefremmande rolle ein slik pandemi som den vi no lever i.

F.v. Grethe Reinhardtsen, Mirjeta Emini, Silje Ljosland, Hanne Cecilie Widnes, Jan Tore Evensen og Nils Johan Garnes Svalastog i Dublin.

ÅRETS GAPC PREGET AV CORONA-VIRUS OG ALKOHOLINDUSTRIENS METODER

Flere fra IOGT i Norge deltok på en av de viktigste møteplassene for internasjonalt samarbeid på rusfeltet. Årets GAPC ble gjennomført i Dublin i begynnelsen av mars, rett før Korona-krisen satte en stopper for slik møtevirksomhet.

AV JAN TORE EVENSEN

Selv om Coronavirus-utbruddet lurte i bakgrunnen gikk GAPC (Global Alcohol Policy Conference) av stabelen i Irland i begynnelsen av mars. GAPC arrangeres annethvert år, og er en viktig møteplass for forskere, myndighetspersoner og representanter for sivilsamfunnet.

Viktig kunnskapsarena

– IOGT prioriterer å være tilstede her fordi GAPC er en viktig kunnskapsarena der flere av de fremste rusforskerne i verden presenterer ny forskning og kunnskap, sier generalsekretær i IOGT, Hanne Cecilie Widnes. – I tillegg er det en global møteplass der man får et godt innblikk i hvordan man møter rusutfordringer i andre land og der vi kan lære av andre frivillige organisasjoners arbeid.

Foruten IOGT deltok også en stor delegasjon fra vår bistandsorganisasjon FORUT og fra Juvente. GAPC arrangeres av GAPA (Global Alcohol Policy Alliance) som FORUT står for den daglige administrasjonen av.

Alkoholindustrien har lært av tobakksindustrien

Et tema som gikk igjen i årets konferanse var måten alkoholindustrien jobber for øke salget og forhindre restriktive politiske tiltak, særlig i land som har et dårlig lovverk. Her følger de mange av metodene tobakksindustrien tidligere har blitt tatt for. En nylig utført undersøkelse viser for eksempel at av reklame-annonsene for alkohol som ble sendt under 2014 FIFA World Cup var 86,2 % i strid med industriens egne regler for selv-regulering.

En gjennomgang av industriens arbeid på New Zealand viste hvordan den forsøker å påvirke politikken. For det første argumenterer den med at den er en viktig del både av nasjonal og lokal økonomi. Utfordringen ligger hos den enkelte forbruker som drikker for mye, og ikke i systemet som er ansvarlig for

det. For det andre forsøker de å påvirke forskning og måten den finansieres på, og for det tredje jobber de for å skape relasjoner med politiske aktører gjennom personlige kontakter og gjentjener. Sammen er dette med på å drive politikken i retning av å føre til økt forbruk.

Globalt ser en hvordan noen få selskaper gjennom oppkjøp og sammenslåinger dominerer en stadig større andel av alkoholsalget i verden. Professor David Jernigan ved universitetet i Boston, viste hvordan dette er med på å sikre høy profitt, som igjen brukes til å finansiere økt markedsføring og sponing.

De fattigste landene bærer de største byrdene

Tall som ble lagt frem på kongressen av den canadiske forskeren Jürgen Rehm viser at vi på langt nær vil nå FNs bærekraftsmål eller målene for å begrense ikke-smittsomme sykdommer når det gjelder alkohol. Riktignok har det vært en positiv utvikling blant unge mennesker i Europa, men særlig øker forbruket i Afrika og Asia. Det er land som allerede sliter med helse- og fattigdomsproblemer som kommer dårligst ut. Alkohol er en medvirkende faktor til helseulikheter både mellom land og innenfor land, og selv om det generelt er forbedringer når det gjelder den globale helsen bidrar alkoholbruk til å bremse denne utviklingen.

Rehm mente at det er et alvorlig tankekors at det er de fattigste landene som igjen bærer de største byrdene, men inntektene fra salget får til selskaper i de rikeste landene.

Gianna Gayle Amul fra universitetet i Singapore viste i sitt foredrag at transnasjonale selskaper kom stadig sterkere inn i markeder i land som Singapore og Filipinene. Begge land har hatt fremgang når det gjaldt å begrense salg av tobakk, men har få restriksjoner på alkoholreklame sponing, foruten den reguleringen som selskapene selv stod for.

Påvirkes av markedsføring

Men også i europeiske land er markedsføring av alkohol en utfordring for folkehelsen. En undersøkelse i Storbritannia viser at 82 prosent av ungdommer mellom 11 og 19 år hadde sett minst et tilfelle av markedsføring av alkohol den siste måneden, og over halvparten hadde sett 32 eller flere tilfeller. 13 prosent hadde deltatt i en form for markedsføringstiltak på sosiale medier den siste måneden, og 17 prosent eide en noe – håndkle, kopp, bilder – med et alkoholmerke på. Det var en sammenheng mellom det å ha sett og deltatt i et markedsføringstiltak, alkoholbruk blant etablerte drikkere og at folk som ikke tidligere hadde drukket ble mer mottakelige for budskapet. Kun en tredjedel av de som svarte hadde sett produktinformasjon eller helseadvarsler på forpakninger.

Preget av Corona

Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes mener at det var en god konferanse med mange veldig gode presentasjoner og diskusjoner. Men den bar dessverre også preg av Corona-smitten ved at mange hadde meldt forfall og at det ble litt mange tomme stoler i møterommene.

– Det er interessant å få oppdatert kunnskap om alkoholindustriens markedsføringsstrategier og ny kunnskap om hvordan påvirker drikkemønsteret vårt, sier hun.

Neste konferanse holdes i Cape Town i oktober 2021.

GAPA er et nettverk av frivillige organisasjoner og mennesker som arbeider med folkehelse. Målsetningen er å redusere skadevirkningene av alkohol globalt. IOGTs bistandsorganisasjon FORUT har ansvaret for administrasjonen av nettverket. GAPC arrangeres annethvert år.

LESERBREV //

FOTBALLFORBUND PÅ VILLE VEIER!

Kommende sesong opphever Norges Fotballforbund (NFF) forbudet mot å selge alkohol til såkalt vanlige supportere på fotballarenaer.

Dette til tross for at idrettens høyeste organ, Norges Idrettsforbund (NIF), advarer sterkt mot en slik liberalisering. NIF mener generelt at det ikke bør serveres alkohol i forbindelse med konkurranseaktiviteter.

NFF prøver å tone ned sitt vedtak ved å si at det ikke er lov å sitte på tribunen og innta alkohol, men at det skal gjøres for man går inn på tribunen. De begrunner blant annet vedtaket med at det dreier seg om et likhetsprinsipp for VIP-gjester og vanlig publikum. Men, det er mer enn det. Det er forskjell på å servere alkohol til noen titalls sponsorer i forbindelse med en middag, og å åpne opp for servering under tribunen eller i tilknytning til stadion med flere tusen innenfor portene. Ikke minst vil dette berøre mange flere barn og unges trygghet og opplevelse under en fotballkamp. Men, rett skal være rett, folk på VIP-tribunen burde selvfølgelig heller ikke hatt muligheten til alkoholserving. Det viser bare hva sponsorer og personer med "fet lommebok" klarer å presse i gjennom i vårt samfunn. Derfor burde Norges Fotballforbund heller arbeidet mot å fjerne dette tilbudet til VIP-ene, i stedet for å utvide "ordningen" til også på gjelde såkalte vanlige supportere. Et slikt vedtak ville dessuten svært mye bedre på Verdens Helseorganisasjons mål om å redusere alkoholforbruket med 10 % innen 2025, noe som Norge også har sluttet seg til.

Idrettens prinsipper når det gjelder alkoholbruk, har frem til nå vært restriktive. Men når NFF nå bryter nokså fundamentalt med disse prinsippene, så skjer det uten at det kommuniseres noe tenkning rundt prinsipper og forskning om alkohol. Motivasjonen for vedtaket fremstår dermed som rent økonomisk. Og, NFF gir heller et tydelig signal til unge fotballspillere om at fotball og alkohol hører sammen. Vi har flere ganger hørt om situasjoner fra fotballturneringer der ledere, og også spillere langt under myndighetsalder, har drukket seg beruset. Med dette vedtaket som NFF nå har fattet, så vil man i sterker grad kunne akseptere at alkohol er en del av fotballhverdagen. Dette må være et tankekors for foreldre som har tenkt at fotball er en fin aktivitet for sine "håpefulle". De unge fyller jo også opp tribunen sammen med foreldre og andre voksne, og de vil selvfølgelig observere at alkohol er blitt en del av fotballmiljøet.

Ellers så er seniorrådgiver innen verdivalg i Norges Idrettsforbund tydelig på at de ikke ønsker alkoholserving i tilknytning til konkurranseaktivitet. "Dette vil øke risikoen for at det er personer som er beruset på tribunene, og

det øker dermed risikoen for at barn og unge skal møte alkohol i en idrettssammenheng. Idrettsforbundet er opptatt av at barn og unge skal møte et alkoholfritt idrettsmiljø, og at tribunekulturen skal være trygg og familievennlig", sier han. Kloke ord fra idrettens høyeste organ, som også Norges Fotballforbund seriøst bør lytte til. Noe annet synes vi i IOGT Bodø er både oppsøksvekkende og trist, sett på bakgrunn av alt det positive fotballen kan tilføre barn og unge. Idretten må ALDRI legge til rette for økt alkoholbruk. Da mister den sin egenart og genuine appell til ulike generasjoner.

Derfor ønsker vi at idrettsledere og idrettslag tar et prinsipielt standpunkt, der de sier klart fra om at alkohol og fotball IKKE hører sammen. Og, at de dermed er seg sitt ansvar bevisst overfor de unge spillerne, som de ønsker velkommen. Idrettslagene har her et klart ansvar, som de MÅ ta på alvor!

Vi i IOGT Bodø håper derfor at kommunene rundt om i landet er tydelige på dette området, og sier NEI til eventuelle bevilgningssøknader som måtte komme.

IOGT Bodø

IOGT-LEDEREN //

HVA GJØR VI NÅ?

Da koronaepidemien traff oss i februar, sto vi alle med ett i en ny og ukjent situasjon. IOGT handler om mennesker og møte mellom mennesker. Ikke en gang andre verdenskrig satte en så effektiv stopper for virksomheten vår. Tilværelsen er ikke til å kjenne igjen, og vi vet ikke hvor lenge vi skal være nødt til å leve slik.

Den lokale virksomheten betyr mye for medlemmene våre. Gode venner, med et felles engasjement for en sak de brenner for, får et spesielt felleskap. I vinter var jeg på besøk hos Losje Vårsol på Gjøvik som feiret 125-års jubileum. Det var møte nummer 5446. Siden for forrige hundreårsskifte, gjennom unionsoppløsningen og to verdenskriger og de enorme omveltningene vi ha opplevd de siste 70 år, har de møttes hver uke. Slike IOGT-avdelinger finnes det rundt hele landet og det står respekt av engasjementet, lojaliteten og innsatsviljen til de som holder dette arbeidet i gang. Det er derfor veldig urovekkende at den lokale møtevirksomheten nå må settes på vent.

IOGTs ledelse og administrasjon har gjennom de siste tiårene gjennomført et omfattende utviklingsarbeid, og IOGT framstår i dag som en respektert rus-politisk organisasjon med en rekke ulike aktiviteter innen rusfore-

bygging og ettervern. IOGTs aktiviteter knyttet Enestående familier, Sterk og klar, ANTA, Kafe Klar, Møteplassen og Sammen-sentre, som vi vet betyr så mye for så mange, kan ikke drive etter planen.

De ansatte i IOGT gjør det de kan for å holde i gang det som er mulig med de begrensningene smittefaren legger på aktivitet og møter mellom mennesker. Det er imponerende å se hvordan en har jobbet med synlighet på Facebook, aktivitetstips til deltakerne i Enestående familier og ikke minst det tilbudet som ytes overfor deltakere i ANTA-programmet med tilgjengelighet nesten hele døgnet. Kafe Klar har funnet nye måter å jobbe på og Sammen-senterne står på for å gjøre dagene bedre for de som benytter dette tilbudet, om enn på andre måter.

De vesentligste alkoholpolitiske beslutningene tas i kommunene, derfor er

medlemsvekst og styrking av lokal aktivitet så viktig for oss. Sentralstyret var i ferd med å iverksette en betydelig satsing på medlemsverving, som nå må utsettes.

Vi har mistet fart og framdrift, men forhåpentlig har vi lært noe. Vi kan på møtes på nett. Seminar blir til webinar og vi må ta i bruk ny teknologi for å holde virksomheten i gang.

Vi kommer gjennom dette og om forhåpentlig går det ikke så lang tid før vi igjen kan møtes og liver i IOGT igjen blir som normalt, og er vi flinke nå, kan vi plukke opp nye metoder og muligheter vi kan ta med oss når koronaepidemien ligger bak oss.

Bodø mai 2020

Ørnulf Thorbjørnsen //
Leder i IOGT Norge

Hvordan måle skadelig bruk av alkohol?

Både norske myndigheter og Verdens helseorganisasjon har satt som mål å redusere skadelig bruk av alkohol med 10 prosent. FNs bærekraftsmål inneholder også et mål om det samme. Men hvordan måler vi egentlig skadelig bruk?

Alkoholindustrien ønsker endring

Frem til nå har indikatoren vært gjennomsnittsforkonsumet i befolkningen. En organisasjon stiftet av 11 ledende øl-, vin- og spritprodusenter – International Alliance for Responsible Drinking – ønsker at vi istedet skal se på utbredt det er med et høyt episodisk forbruk, eller hva vi ville kalle fylledrikking, i et land. En endring av indikator vil kunne ha betydning for hvilke virkemidler som tas i bruk. Vi kan regne med at fokuset fjernes fra befolkningsrettede tiltak som vi er vant med i Norge.

Gjennomsnittsforkonsum beste indikator

En forskergruppe med canadieren Jürgen Rehm i spissen har sammenlignet de to indikatorene. Konklusjonen er at gjennomsnittsforkonsumet er best assosiert med skadevirkninger, og er et tall det er enkelt å hente frem fra de fleste land. Høyt episodisk forbruk kommer frem i spørreundersøkelser, som ikke gjennomføres alle steder. I slike utelates også ofte grupper hvor det drikkes mye. Slike spørreundersøkelser er også mer usikre siden svarene avhenger av i hvilken grad den som svarer husker alle hendelsene og hvordan disse tolkes av hen.

Konklusjonen til forskerne er at gjennomsnittsforkonsumet basert på en analyse av 182 land fortsatt er den beste indikatoren på hva en kan forvente av skadevirkninger pga alkohol i et land, og at endringer i gjennomsnittsforkonsumet også korrelerer med endringer i antallet sykdommer som er forårsaket av alkohol. Det er noen utfordringer som at tallet ikke tar hensyn til fordeling i forbruket mellom kjønn og at andelen som ikke drikker overhodet kan gjøre at tallet er høyere blant de som faktisk drikker. Men det anbefales at gjennomsnittsforkonsumet fortsatt blir brukt som den beste indikatoren på skadelig bruk av alkohol i et land.

Anbefaler folk med dårlig psykisk helse å drikke mindre

Det begynner å bli en stund siden man trodde at alkohol hadde positive helsevirkninger på hjertet. En undersøkelse av nesten 250 000 nordmenn viser at å drikke i snitt en enhet alkohol. om dagen, i kombinasjon med mentale helseproblemer, gir økt risiko for å dø av hjertesykdom.

64 prosent høyere dødsrisiko

Informasjonen er samlet inn i helseundersøkelser og registre fra perioden 1994 – 2002. Gruppen som drakk mye og hadde mest mentale helseproblemer hadde 64 prosent høyere dødsrisiko enn forventet regnet ut fra hvor høy risikoen var blant deltakerne som enten hadde høyt alkoholforbruk eller opplevde mye mentale helseproblemer.

Forskerne mener at studien understøtter en anbefaling om at folk som opplever å ha problemer med psykisk helse bør drikke mindre eller ingen alkohol. Dette anbefaler helsemyndighetene i Canada og Storbritannia.

Klar sammenheng psykiske vansker og alkoholbruk

Tidligere forskning tyder på at psykiske vansker kanskje blir verre hvis du drikker mye alkohol, ifølge forskerne bak den nye studien. - Men årsakssammenhengen kan også gå motsatt vei, nemlig at man kanskje drikker mer på grunn av problemer med den psykiske helsa. Forskning viser en klar sammenheng mellom slike problemer og alkoholbruk, ifølge Erik Degerud, en av forskerne.

Kilde: <https://forskning.no/alkohol-og-narkotika-hjertet-samfunnsmedisin/stor-norsk-studie-de-som-bade-drikker-og-har-psykiske-problemer-har-ekstra-hoy-risiko-for-a-do-av-hjertesykdom/1632117>

Hjemmesitting øker forbruket

Det at vi sitter mer hjemme nå under Korona-krisen har betydning også for alkoholvanene våre. I Norge har det foreløpig ikke blitt gjort noen undersøkelser, men Vinmonopolet opplevde stor pågang i dagene etter at restriksjonene trådte i kraft. Samtidig er utestedene stengt og det er heller ikke mye grensehandel om dagen.

Økt bruk av sosiale medier og alkohol

En undersøkelse fra USA viser at 47 prosent av de som svarte hadde økt forbruket av øl de første 1-3 dagene av karantenen. 37 prosent drakk mer vin, og 30 prosent mer sprit. 33 prosent av mennene svarte at de hadde drukket mer øl, mens 19 prosent av kvinnene sa det samme.

Den samme undersøkelsen så også på bruken av sosiale medier. 54 prosent av brukerne av TikTok svarte at de hadde drukket mer øl etter å ha måttet bli hjemme, sammenlignet med 8 prosent av de som ikke bruker noen former for sosiale medier. TikTok brukes i stor grad av ungdommer og unge voksne. Sannsynligheten for at brukere av Instagram hadde økt sitt forbruk av sprit var 4,3 ganger større enn de som ikke bruker Instagram.

Alkoholen gir mindre plass til barna

- Når alkoholen får stor plass hos de voksne, får barna mindre plass. Det er ikke godt for barna. Mitt råd er at foreldre ikke drikker seg fulle når de er sammen med barna sier rusforsker Siri Havås Haugland til forskning.no

Vanligere med voldserfaringer og seksuelle krenkninger

En studie publisert i Child Abuse Review i november 2019 konkluderte med at voldserfaringer og erfaringer med seksuelle krenkninger var langt vanligere blant unge som har sett foreldrene fulle enn de som ikke har det. Studien er gjennomført blant 8600 norske ungdommer.

Behov for mer forskning på tredjepartsskader

Forskerne vet ikke om ungdommene i studien har opplevd disse negative hendelsene mens foreldrene var fulle eller hvem som har krenket de. Haugland jobber nå med et forskningsprosjekt for å undersøke de som rammes av at andre drikker. Sammen med NTNU og Oxford Brokkes University gjennomføres det nå flere studier om foreldre, barn og alkohol i prosjektet «Foreldres alkoholbruk, vanskelige livserfaringer og helse.»

- Det kan også tenkes at omsorgen fra foreldrenes side blir svekket når de drikker, og at ungdommene i større grad blir sårbare også på arenaer utenfor hjemmet. Dette ønsker vi å undersøke videre ved å se på sammenhengen mellom alkoholbruken til foreldrene og hvordan de utøver foreldrerollen. I tillegg vil vi se nærmere på sammenhengen mellom alkoholbruken hos foreldrene og helsen hos barna, sier Haugland til forskning.no.

Kilde: <https://forskning.no/alkohol-og-narkotika-barn-og-ungdom-partner/foreldre-bor-ikkje-drikke-seg-fulle-nar-de-er-sammen-med-barna/1602236>

KONTAKT IOGT:

Henvendelser vedrørende medlemskap, adresse-endringer
mv. sendes til adressen over, eller på telefon til 23 21 45 80.

**IKKE DRIV SJANSESPILL
MED UNGDOMMEN VÅR!**

FORELDREOPPROPET

MOT NARKOTIKA

Et regjeringsoppnevnt utvalg har foreslått hvordan vi kan avkriminalisere narkotika i Norge. Forslaget går lenger enn hva en har gjort i andre europeiske land. Selv om bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være forbudt er det i praksis ikke foreslått noen konsekvenser for dem som ikke vil ta i mot hjelp frivillig. Ungdommer kan besitte store brukerdoser med narkotika uten at det får andre konsekvenser enn at stoffet blir tatt fra dem hvis det blir oppdaget.

Vi er redd forslaget vil føre til at flere unge vil bruke narkotika.

Sammen med andre organisasjoner har vi opprettet et opprop mot den foreslåtte rusreformen:

Skriv under på www.foreldreopporet.no